

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนารัฐธรรม์และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดเรียงตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารัฐธรรมนักเรียน
- 1.3 นโยบายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.4 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ครอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประเมิน คุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 8 มาตรฐาน ได้แก่

มาตราฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้

1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนา ที่ตนนับถือ

1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

1.3 มีความกตัญญูกตเวที

1.4 มีเมตตากรุณา เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.5 ประหมัด รู้จักใช้ทรัพย์สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่ง ความเป็นไทย

**มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้**

2.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และตระหนักรถึงผลกระทบที่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ

3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน

3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง

3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและทำความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

4.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม

4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.2 มีผลการทดสอบรายบุคคลด้วยตัวชี้วัดเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ

5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

6.3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนับสนุนการเรียนรู้และซ้อมมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

7.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ

7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

7.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น

7.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

8.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ

8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี / นาฏศิลป์

8.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา / นันทนาการ

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน

กิจกรรมงานขององค์กรจะประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้นำองค์กรเป็นสำคัญ ในระบบโรงเรียนผู้บริหารเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้วางแผนพัฒนาการศึกษา ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2529 : 15) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ ดังนี้ "... ผู้บริหาร คือ ผู้นำที่จะต้องดูแล ควบคุม ให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างในสถาบันให้เป็นตามนโยบาย แผนงาน โครงการ ภารกิจทั้งปวง ตลอดจนเป็นผู้ส่งเสริมและกำกับให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารประสงค์จะให้ปฏิบัติและให้

ผู้ปฏิบัติพึงใจที่จะรับปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้นๆ ดังนั้น พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูจะเป็นประการใดย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการนำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของข้าราชการครู ผู้ใดบังคับบัญชาโดยตรง"

สำเริง เฉลิมเพล (2527 : 18 - 19) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียนไว้ดังนี้ โรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญโดยตรง ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสังคมในภายภาคหน้าและเป็นบ้านแห่งที่ส่องของนักเรียน มีหน้าที่ ค่อยอบรม สั่งสอน ปลูกฝังลักษณะนิสัยการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีให้ติดตัวเด็กต่อไป การเรียนการสอนในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมจะได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่นั้น จึงเป็นผลมาจากการจัดการบริหารโรงเรียนที่จะสอน ส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างถาวร ทั้งนี้ เพราะการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นความยากลำบากที่ไม่อ่อนโยน กระทำได้โดยการสอนเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารที่เล็งเห็นการณ์大局และเข้าใจกระบวนการต่อเนื่องเหล่านี้จะมีส่วนช่วยพัฒนาส่งเสริมเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนที่ได้ผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ต้องกำกับติดตาม การปฏิบัติกรรมให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการและการกิจอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน จะกระทำให้ได้ผลขึ้นมา ไม่ได้ด้วยวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยาย การ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือ จะต้องส่งเสริม จริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรແงและในรูปแบบของการสอน (กีรติ ศรีวิเชียร, 2524 : 44) การสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้น อำนวย ทะพิงค์แก และชัยน์ วรรธนะภูติ (2522 : 208) เสนอแนวคิดไว้ว่าจะต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนเสียใหม โดยควรจะมีการเพิ่ม หลักสูตรทางด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่าการสอน จริยธรรม ไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูผู้สอนวิชาหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงผู้เดียว ผู้สอนวิชาอื่น ก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน เช่นเดียวกับที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.บ.บ. : 56 – 57) ได้สรุปการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า มีหลักที่ควรยึดถืออยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องให้มีการปฏิบัติมากกว่าการเรียนแต่เนื้อหาวิชา
2. จริยธรรมจะต้องสอนในทุกระดับชั้นและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชา อย่างสม่ำเสมอโดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครุทุกคน
3. การประพฤติและการปฏิบัติตัวของครูผู้สอนจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาแก่นักเรียน

การส่งเสริมจริยธรรมในรูปของหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) ต้องสร้างความสนใจของนักเรียนไปที่บรรยายการหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียน เช่น การให้เด็กร่วมทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นหลักสูตรแฝงที่เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่คุณไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบโรงเรียน เช่น ความรักใคร่ ความสามารถคิดของคนครู ความสุภาพเรียบร้อยในทางวาระของครู ความเมี้ยนใจ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่นดินของคนครูในโรงเรียน (กีรติ ศรีวิเชียร, 2524 : 41) ถ้าครูต้องการปลูกฝังจริยธรรมหรือสำนึกในความยุติธรรมให้กับนักเรียน ครูจะต้องสร้างโรงเรียนที่เต็มไปด้วยความยุติธรรมขึ้นมาในห้องเรียนต้องมีบรรยายการแห่งความยุติธรรมอยู่ด้วย ห้องนี้ เมื่องจากว่า สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปเป็นจำนวนมากนั้นไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากการสอนสื่อเรียนเท่านั้น หากแต่ได้มาจากการสุภาพแวดล้อมหรือบรรยายการแห่งจริยธรรมที่ครูสร้างขึ้นมาในระบบโรงเรียนหรือในห้องเรียนด้วย นั่นคือ การจัดจริยศึกษาในรูปของหลักสูตรแฝง (Kohlberg and Phillip, 1973 : 205)

สาโรช บัวศรี (2527 : 59 – 63) ได้กล่าวถึง การดำเนินการส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนกระทำได้โดยสรุป ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานจริยธรรมความคุ้มครองให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแผนการปฏิบัติให้เหมาะสม
2. มีแผนงานการส่งเสริมจริยธรรม โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 สร้างบรรยายการหรือสิ่งแวดล้อมให้อีก另一方面ต่อการให้การศึกษา อบรมและการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม เช่น คณะครุประพฤติปฏิบัตินี้ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ชี้แจงและกระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนเห็นว่าการประพฤติตามแนวทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีเกียรติไม่ใช่สิ่งที่น่าอายหรือมีการจัดตั้งชุมชนจริยธรรมในโรงเรียนขึ้น

2.2 จัดให้มีการอบรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ซึ่งผู้ที่มาให้การอบรม ได้แก่ พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นและครูเวรประจำวัน

3. มีแผนงานควบคุมความประพฤติ ผู้ใดประพฤติผิดจริยธรรม จะต้องมีการลงโทษให้สมควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้ใดที่ประพฤติดีเด่นในด้านจริยธรรมต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญ

ข้าเลือง วุฒิจันทร์ (2524 : 87 - 88) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดจริยศึกษา สำหรับโรงเรียน ไว้สรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

1. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อีก另一方面ต่อการสอนจริยธรรม ในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. จัดการสอนจริยธรรมตามหลักสูตรโดยสอนให้สอดคล้องกับสังคม จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัวนักเรียน

3. จัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนจริยธรรมให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ เน้นให้เห็นจริงมากกว่าการสร้างความเชื่อที่ง่าย

4. แทรกคติธรรมทั้งในหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

5. สอนแทรกจริยธรรมในการสอนทุกวิชาและในทุกกลุ่มประสบการณ์

6. จัดภาพประกอบเรื่องจริยธรรม ทั้งในการสอนและการจัดกิจกรรม

7. ใช้สื่อ媒ชนในการให้ความรู้และประสบการณ์ด้านจริยธรรม

เอกสารที่ ๘ ถลาง (อ้างถึงใน สมพงษ์ จิตรดับ, ๒๕๓๐ : ๑๖๔ - ๑๖๕) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนในวัย ๖-๑๒ խับ ไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กสามารถดูซึมจริยธรรมที่ต้องการจะปลูกฝังได้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องเสียเวลาพาราสอนจนเกินไป

2. ให้เด็กได้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดีเพื่อที่เด็กจะได้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตาม

3. เสนอปัญหาให้เด็กได้นำไปศึกษาวิเคราะห์จนเกิดสำนึกรู้ (Self Realization) มากขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้โดยไม่รู้ตัว

4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อขัดเกลาความคิดของเด็กให้มีความประณีตและพัฒนาจริยธรรม

5. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาประสบการณ์จากการชี้งสามารถพัฒนาจริยธรรมได้

6. สร้างและปฏิบัติตามจริยธรรมที่ผู้ใหญ่และเด็กยอมรับร่วมกัน

7. สนทนาระบุในชีวิตประจำวัน ในโอกาสที่ได้พบเหตุการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและความหมายของเหตุการณ์นั้นๆ

8. ตั้งชั้นรมย์เพื่อศึกษาหาความรู้ได้ตามอิสระและตามความปรารถนาของตน

9. สร้างคำขวัญและภาณุตที่คนส่วนใหญ่ยอมรับร่วมกัน

10. แนะนำหรือให้คำปรึกษาเฉพาะตัว

กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๗ : ๖) ได้เสนอแนววิธีการส่งเสริมจริยธรรมว่ามีวิธีดำเนินการชี้งพอสรุปได้ ดังนี้

1. ให้เด็กเห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง ให้เด็กเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นสามารถช่วยเหลือตัวเองและสังคมได้

2. ในการสอนนั้นจะต้องพยายามกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้จักการใช้ความคิด เพื่อให้เข้าใจถึงสัจธรรมโดยไม่รู้สึกเกิดความเบื่อหน่ายหรือเคลื่อนแคลลงลงสัญ

3. การสอนควรเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ

4. แนวทางในการสอนสามารถกระทำได้โดย การนำบุคคลมาเป็นตัวอย่าง หรือเป็นแบบอย่างให้นักเรียนได้ปฏิบัติตาม

5. ในการส่งเสริมจริยธรรมนั้นๆ จะต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15 - 32) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาจริยศึกษาสรุปได้ ดังนี้
  1. ดำเนินการร่วมมือกับวัดและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน
  2. จัดให้มีการฝึกสมาชิกอย่างง่ายและเหมาะสมกับวัย สำหรับเด็กในวัยประถมศึกษา
  3. จัดอบรมบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบทางด้านจริยศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการจัดจริยศึกษา
  4. จัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เกิดเป็นชุมชนที่เป็นมงคลและดึงมาให้แก่ นักเรียน ตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธชรูป ภาพในชาดกหรือสัญลักษณ์ในทาง พุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ
  5. จัดให้มีห้องพระหรือห้องจริยศึกษาภายในโรงเรียน สำหรับนักเรียนในการกราบไหว้บูชาและประกอบกิจกรรมทางศาสนา
  6. จัดกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมี การประสานกับทางวัดและทางชุมชนให้มาเข้าร่วมด้วย
  7. มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียน ให้สามารถสนับสนุนหรือ เอื้อต่อการสร้างเสริmlักษณะนิสัยและส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน สภาพแวดล้อมจะเป็นเสมือน กับเกราะและภูมิคุ้มกันมิให้เด็กเกิดความเสื่อมทางจริยธรรมได้
  8. จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัด อบรมทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน
  9. พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครุพัฐปฏิบัติการสอน ให้เป็นผู้นำ และ เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมที่พึงประสงค์
  10. ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลทางจริยธรรม ให้เกิดความเหมาะสมสมสอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน
  11. พัฒนาครุให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทางจริยธรรม วิธีการถ่ายทอดความรู้และ คุณลักษณะของความเป็นครุ
  12. ส่งเสริมและประสานการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัดและสื่อมวลชน ในด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม
  13. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครุอาจารย์ที่สอนจริยธรรมดีเด่น
  14. ครุควรนำข่าวอาชญากรรมหรือข่าวแปลงๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ ประกอบการเรียนการสอนจริยธรรม
  15. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์สภาพสังคมที่จะนำไปสู่ ความเสื่อม堕落ทางจริยธรรม

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น จะต้องพิจารณากำหนด ประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์ให้สามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งอาจจะสามารถกำหนดออกเป็นข้อบอกร่างๆ ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การบริหาร
2. การจัดสภาพแวดล้อม
3. การสอนและการนิเทศ
4. การจัดกิจกรรม
5. การประเมินผลทางจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรมนักเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 216) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ไว้ว่า “จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม ภูมิคุณธรรม”

พระเทพเทวี (ประยุทธ์ ปัญโต) (อ้างถึงใน กรรมการศาสนา, 2534 : 7) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมธรรม ซึ่งในพระพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลางประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็ เรียกว่าไตรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ ได้แก่ ศีล สมาริ ปัญญา จริยธรรมหรือพรหมธรรม มรรคและไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัตินำมุขไปสู่สุธรรมยาในชีวิต

ไฟฟาร์ย์ ลินแลร์ตัน (2542 : 88) กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริยะ + ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติ หรือกิริยาที่ ควรปฏิบัติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำมาคำทั้งสองมารวมกันเป็น จริยธรรม จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ

บุญมี แท่นแก้ว (2541 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติ หรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะ ที่ดีงาม ถูกต้องอันเป็นที่ประ升ค์ของสังคม”

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (อ้างถึงใน กรรมการศาสนา, 2534 : 8) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า “จริยธรรม คือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งดีงามและเหมาะสม”

สาโรช ม้าหรี (อ้างถึงใน กรรมการศาสนา, 2534 : 7) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม คือ แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ ศีลธรรม ได้แก่ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม ได้แก่ สิ่งที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมเรียกว่าจริยธรรม”

ดวงเดือน พันธุ์มนนาวิน (อ้างถึงใน กรรมการศาสนา, 2534 : 9) กล่าวถึง ความหมายของ จริยธรรม ไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมซึ่ง ทำให้บุคคลทำความดีหรือละเว้นความชั่ว สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ถ้าบุคคลทุกคนมี พฤติกรรมรักษาศีล เว้นความชั่ว”

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 1) กล่าวถึงความหมายของ จริยธรรม ไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้อง แก่สังคมในระดับต่างๆ”

จากความหมายที่กล่าวมา พอกสรุปได้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรม ที่แสดงออกทางกายในลักษณะที่ถูกต้อง เป็นมาตรการในการตัดสินใจว่าควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใด

องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อพัฒนา เยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึงตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง และการหนึ่ง และมีคุณธรรมจริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รู้จักรักษาและ ส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขอีกประการหนึ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการ จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารและการจัดการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นสำคัญ โดยมีคณบดีในโรงเรียนเข้าร่วมเป็นองค์ประกอบสนับสนุนด้วย การดำเนินงานจึงจะบรรลุผล ดังที่ พุทธทาสภิกขุ (2505 : 199) “ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การศึกษาดี” คือ มีการศึกษาจริยธรรม โดยเฉพาะจะสำเร็จประโยชน์ต่อนักเรียนได้จริงต้องมี 3 องค์ประกอบ คือ มีครุตี มีวิธีการสอนดี และมีสิ่งแวดล้อมดี

สำเริง เฉลิมเพล่ (2527 : 18 - 19) “ได้กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กได้นั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบดังนี้

1. การบริหารโรงเรียน ได้แก่ การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน การกำหนดระเบียบข้อบังคับ การควบคุม ติดตามผล ฯลฯ เป็นต้น
2. การจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการสอนของครู
3. การสอนของครู
4. การจัดกิจกรรมด้านจริยศึกษา

แสง จันทร์งาม (อ้างถึงใน กรรมการศาสนา, 2534 : 13 - 14) “ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

1. ตัวจริยธรรม หมายถึง คุณภาพของจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน การสอนจริยธรรมต้องมุ่งที่จิตใจ ไม่ใช่มุ่งควบคุมคำพูดและการกระทำ จริยธรรมเป็นสิ่งที่ ส่งเสริมความเจริญให้แก่ตนเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์และส่งเสริมชาติ มั่นเมืองหน้าที่ของครูสอนจริยธรรม คือ การช่วยปรับอธรรมและช่วยพัฒนาธรรมในจิตใจของ นักเรียน

2. จุดมุ่งหมายของการสอนจริยธรรม คือต้องพยายามให้เด็กสามารถจัดทำ ข้อเท็จจริง เข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทัศนคติและอารมณ์ ตลอดจน การกระทำต่างๆ ในทางที่ดี และเรียนรู้สภาพส่วนตัวของนักเรียนเพื่อที่สามารถจะทำได้

3. ครูสอนจริยธรรม ต้องศึกษาค้นคว้าเนื้อหาของจริยธรรมจนเกิด ความซาบซึ้ง เพื่อโน้มน้าวจิตใจเด็กให้เกิดความสนใจ และครุยวิเคราะห์ ให้เป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่เด็กและเรียนรู้สภาพส่วนตัวของนักเรียนเพื่อที่จะสามารถทำได้

4. การสอนจริยธรรมในห้องเรียนได้ ต้องมีการเตรียมการดำเนินการสอน ทบทวนและสรุป คือต้องสามารถจุงใจเด็กให้สนใจในบทเรียนและมีบทสรุปที่ประจำใจ เด็กนักเรียนก็ต้องมีการสอนจริยธรรมในทันทีที่โอกาสอำนวย เช่น ตามเหตุการณ์เมื่อ เด็กทำผิด แนะนำให้ทำกิจกรรม รวมทั้งพาไปดูของจริง

5. ส่งเสริมพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครูอธิบายค่านิยมต่างๆ ที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย พยายามนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ และ ศึกษาเหตุการณ์ในวรรณคดีและประวัติศาสตร์ด้วย

จากความคิดเห็นดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียน ได้แก่ การบริหารโรงเรียน ตัวจริยธรรม การสอนหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมจริยศึกษา องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมดังกล่าว จะประสบผลสำเร็จ ได้ก็ด้วยการทำกับดูและของผู้บริหารโรงเรียนและความร่วมมือของครูผู้สอน

ความจำเป็นในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

จริยธรรมเป็นหลักประพฤติปฏิบัติที่ดีงามของคนในสังคม หากคนในสังคม ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและถูกต้องก็จะทำให้สังคมเกิดความสุข ดังนั้นจริยธรรมจึงมี ความสำคัญและจำเป็นต่อคนในสังคม ได้มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของการส่งเสริมจริยธรรมใน สังคมไว้ดังนี้

พระธรรมปีฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2542 : 118) กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริม จริยธรรมในสังคมไทยไว้ว่า ”...สิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างมาก คือ พลังทางจริยธรรม ที่ยึดเหนี่ยวผู้คนให้สัมพันธ์ต่อกันด้วยความเกื้อกูลและร่วมกันสร้างสังคมไทยให้น่าอยู่...” และ นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อรับมือกับปัญหาของยุคโลกาภิวัตน์ สรุปได้ว่า

จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและสังคมในบุคคลที่คนร่าร้องถึงจริยธรรม ในสภาพสังคมที่เสื่อม堕落ทางจิตใจจำเป็นต้องเร่งรัดการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจเป็นพิเศษ รวมถึงการพัฒนาจริยธรรมชนิดที่ต้องเตรียมรับมือไว้ให้พร้อมกับการพัฒนายุคใหม่ที่กำลังจะมาถึง พร้อม ๆ กับความเจริญทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่กำลังจะตามมาในอนาคต

สถาบันข่าวสารและการศึกษาอิสลาม (The Institute of Islamic Information and Education) ระบุว่าศาสนาอิสลามสอนชาวมุสลิม ให้ยึดมั่นในพระผู้เป็นเจ้าและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เช่น มั่นคง อดทน ให้อภัย ให้ทานทั้งในยามที่อุดมสมบูรณ์และในยามทุกข์ยาก ไม่โกรธ รักความยุติธรรมและถ่อมตน ชาวมุสลิมที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มจากครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา สามี ภรรยาและบุตรธิดา ไปสู่สังคมภายนอก คือญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน มิตรสหาย เด็กกำพร้า หญิงหม้าย ชุมชนที่ขาดแคลน ชาวมุสลิมอื่น ๆ มวลมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ ทั่วโลก วิธีการที่จะพัฒนาคุณธรรมของชาวมุสลิม คือ มีศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าและคำสอนของพระองค์ สวัตมันต์ภารนาและปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ทั้งในครอบครัวและในสังคมภายนอกและจะต้องปฏิบัติตั้งแต่เป็นการจนถึงสิ้นอายุขัย

เซบاستียน เอ. ซาเมย์ (Sebastian A. Samay, 1997 : 25) นักวิชาในคริสตศาสนาน่าท่านหนึ่งเขียนไว้ในบทความชื่อ Affectivity : The Power Base of Moral Behavior ตีพิมพ์ในวารสารของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญกรุงเทพ พบว่า จุดหมายปลายทางของการพัฒนานิษยน์นั้นไม่ใช่เพื่อให้รู้วิชาแต่เพื่อให้เป็นคนที่สามารถกระทำการสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือเป็นคนที่มีอิสระ (an autonomous person) เป็นคนที่ควบคุมตนเองได้ (a self-regulating agent) และไม่เพียงแค่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่สามารถนำทางชีวิตของตนเองได้อย่างเสรีແน่วงแน่มั่นคง

พิศาล แรมมณี (2541 : 1) กล่าวไว้ว่า "...สภาพของปัญหาความเสื่อมของสังคมไทยในปัจจุบันนั้น ในภาวะเช่นนี้จึงนำที่คนไทยทั้งหลายจำเป็นจะต้องเข้ามาช่วยกัน สร้างหาแนวทางในการแก้ปัญหาและช่วยกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อความสงบสุขของชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป..."

เพ็ญสิริ จีเดชาภรณ์ (2539 : 41) ได้กล่าวถึงวิกฤตทางจริยธรรมในสังคมไทยที่เกิดขึ้นทั่วไปและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นว่า "...สถาบันทุกสถาบัน องค์กรทุกองค์กรในสังคมต้องก่อเป็นหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อปัญหาจริยธรรมในสังคม..."

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541 : 96) กล่าวเน้นว่า "...จะมุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีสุขภาพด้านมายที่สมบูรณ์..."

จากแนวคิดของบุคคลระดับต่างๆ ในสังคมที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเร่งส่งเสริมจริยธรรมให้แก่คนในสังคมไทย เพราะสภาพของสังคมปัจจุบันทำให้คนเรียกร้องให้มีการส่งเสริมจริยธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในวิถีของสังคมให้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้สังคมสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างสงบและมีสันติ

การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

1. การบริหาร

กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนนั้น สิ่งที่จะช่วยทำให้กิจกรรมนั้นๆ ประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนว่าจะใช้วิธีการบริหารได้ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพย่อมทำการบริหารได้อย่างมีหลักเกณฑ์และมีขั้นตอนในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม กิติมา ประจิลิก (2532 : 19 - 20) ได้รวบรวมหลักการศึกษาไว้ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1.1 ต้องมีการกำหนดนโยบายเอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ร่วมงานได้เข้าใจและปฏิบัติงานตามนโยบายที่วางเอาไว้ได้อย่างถูกต้อง

1.2 จัดให้มีบุคคลสำหรับรับผิดชอบในการทำงานนั้นๆ โดยตรง

1.3 ระบุหน้าที่ในการทำงาน ความสำคัญในการปฏิบัติงาน การแบ่งปันทรัพยากรและการประสานงานไว้อย่างกระฉับกระชัด

1.4 มีระบบการทำงานอย่างเหมาะสม

1.5 มีการอำนวยการที่ดี

1.6 จัดให้หน่วยงานสนองต่อภาระการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.7 หานุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน

1.8 ความรับผิดชอบต้องมีทั้งสิทธิ์และอำนาจควบคู่กันไปด้วย

1.9 ในการออกคำสั่งควรทำตามลำดับขั้นตอนในลายการบังคับบัญชา

1.10 มีการวางแผนในการทำงานทุกๆ ขั้นตอน

1.11 ต้องคำนึงถึงหลักการประสานงาน เพื่อให้งานเกิดความก้าวหน้าและคล่องตัว

1.12 จะต้องสร้างงานและมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ

1.13 พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

1.14 คำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ขวัญและกำลังใจ การสื่อสาร ความขัดแย้งและความพึงพอใจในการทำงาน

1.15 วางแผนให้เหมาะสมและมีลักษณะการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า ในการบริหารการศึกษานั้น ให้ความสำคัญกับนโยบายฯไว้เป็นลำดับแรก เพราะนโยบายเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถนำมาใช้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ ให้ไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ดังนั้น การดำเนินงานของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องและสนับสนุนกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เช่นเดียวกับ ส่วนจะดำเนินการเป็นผลสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ สาระชีวะ บัวครี (2522 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงจริยธรรมที่พึงประสงค์ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายพื้นฐานเกี่ยวกับ จริยธรรมไว้ปฏิบัติ และกำหนดวิธีการสอนจริยธรรมให้เป็นไปตามนโยบายนั้น การสร้างจริยธรรมในโรงเรียน ขึ้นอยู่กับนโยบายและโครงสร้าง ในด้านการบริหาร ของโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนออกแบบ มา เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน กิจกรรมทางจริยธรรมทุกรูปแบบที่จัดขึ้นภายใต้ในโรงเรียน (สมพงษ์ จิตระดับ, 2530 : 164) ในภาพรวมการส่งเสริม จริยธรรมในโรงเรียน จะต้องดำเนินงานในรูปแบบของกระบวนการ ประสบสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง ก้าวคืบ สิ่งทั้งปวงในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรทุกคน สภาพเวทล้อม การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนและอื่นๆ เหล่านี้ต้องมีคุณลักษณะเป็นไปในแนวทาง หรือนโยบายเดียวกัน คือเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเป็นสำคัญ

การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน คณบดีในโรงเรียนต้อง มีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันและต้องสอดคล้องกับนโยบายของ หน่วยงาน โรงเรียนประกมศึกษาส่วนมาก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และงบประมาณให้โรงเรียนในสังกัดได้ ปฏิบัติตาม และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 14 - 16) ได้กำหนด นโยบายในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียนไว้ดังนี้

นักเรียนที่มีคุณภาพต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมรอบด้าน ทั้งในด้านของความรู้ความสามารถ ทักษะ สุขภาพกายและจิตที่ดีและคุณธรรมจริยธรรม จากคุณลักษณะดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1	นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา
ตัวบ่งชี้	ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา
มาตรฐานที่ 2	นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาและทางด้าน

คณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถทางคณิตศาสตร์

	มาตรฐานที่ 3	นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
	ตัวบ่งชี้	ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
	มาตรฐานที่ 4	นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยเฝ้ารู้ใฝ่เรียน
	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการแสวงหาความรู้
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	นิสัยเฝ้ารู้ ใฝ่เรียน
	มาตรฐานที่ 5	นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน / งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพ
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
	มาตรฐานที่ 6	นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ตามวิถี
	ตัวบ่งชี้ที่ 1	การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎหมาย
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาร่วมกัน
	มาตรฐานที่ 7	นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
	ตัวบ่งชี้ที่ 1	การมีน้ำหนัก ส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและ
	ความปลอดภัย	
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การมีสุขภาพจิตดี
	มาตรฐานที่ 8	นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปัน
	ช่วยเหลือและตอบแทน	
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหมัดและคุ้มค่า
	ตัวบ่งชี้ที่ 4	การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น
	รอบคอบและถูกต้อง	

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรม และภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 1	การเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความภูมิใจในความเป็นไทย

จากนโยบายดังกล่าว จะเห็นว่าในมาตรฐานที่ 8 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขให้กับนักเรียน ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมเหล่านั้น ได้แก่ ความมีเมตตา ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ความประหยัด และความกตัญญูกตเวที จัดหมวดหมู่ได้ 2 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 34) ดังนี้

1. ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การแบ่งปัน ความปราถนาดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ความเมตตากรุณาและความกตัญญูกตเวที

2. ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความพากเพียร ละเอียดรอบคอบ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เคราะห์พากภูมิระเบียบ มีวินัยในตนเอง ความตระหนักรู้เวลาและการยอมรับผลการกระทำการของตนเองเสมอ

2. การจัดสภาพแวดล้อม

โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนจึง มีอิทธิพลต่อการฝึกหัดอบรมกล่อมเกลา สร้างเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามที่ สังคมและประเทศชาติต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่จัดและพัฒนาสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนให้อิ่มอាមนวยด้วยการจัดจริยธรรมให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา (ชำเลือง วุฒิจันทร์, 2524 : 100)

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ เครื่องมือ เครื่องใช้ บุคคลต่างๆ ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้มาร่วมกิจกรรมมาติดต่อ มาประกอบกิจการอย่างอื่น ตลอดจนเอกสาร ตำรา หนังสือและ กิจกรรมที่จัดขึ้นตามหลักสูตร (ชำเลือง วุฒิจันทร์, 2524 : 100) สิ่งเหล่านี้โรงเรียนแต่ละแห่ง จะมีความแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดและพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติ ที่ดีและยอมรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งจะมีส่วนเกือบกุลต่อ การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ก่อ良好 เจริญอักษร (2522 : 46 - 48) ได้ก่อสร้างถึงแนวทาง การสร้างบรรยายกาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. บริเวณโรงเรียนต้องมีความสะอาด มีไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อสร้างบรรยายกาศที่ดีแก่สายตาและจิตใจของนักเรียนให้รักโรงเรียน

2. ต้องปรับปรุงสถานที่ให้ดูศักดิ์ศิริ น่าโครงการให้ไว

3. จัดป้ายแสดงคติธรรม คำขวัญทางศาสนา ปรัชญาคุณธรรม ติดประกาศให้นักเรียนเห็นชัดเจน
  4. มีกิจกรรมนักเรียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม
  5. จัดงานประจำปีของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ทำงานและมีส่วนร่วม มีความใกล้ชิดกันระหว่างครุภัณฑ์นักเรียน มีการแสดงละครคติธรรมที่เน้นเรื่องความประพฤติทางจริยธรรม
  6. มีแบบอย่างที่ดีจากครู เช่น การทักทาย การทำความเคารพระหว่างครุภัณฑ์ การไม่พูดคุยกันในห้องประชุม การไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวนักเรียน การใช้คำพูดที่ปราศจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำพูดส่อเสียด คำพูดเพ้อเจ้อกับนักเรียน เป็นต้น
- สมพงษ์ จิตรดับ (2530 : 177 - 178) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้สรุปได้ ดังนี้
1. บริเวณโรงเรียนสะอาด มีความร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ประดับ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มรับผิดชอบความสะอาดและความสวยงามของโรงเรียน
  2. จัดป้ายนิเทศเพื่อสนับสนุนผู้ทำความดีของโรงเรียน
  3. ส่งเสริมการสร้างวินัยในเรื่องการปักครุฑ์ การเคารพกฎหมายที่ระเบียบวินัย
  4. การติดป้ายคำขวัญหรือคำนิยมที่นักเรียนส่วนใหญ่ยอมรับ เพื่อเตือนให้นักเรียนปฏิบัติตนในทางที่ถูก
  5. การสนทนาในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในและนอกโรงเรียน
  6. เสนอปัญหาและข้อค้นพบทางจริยธรรม โดยให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม จากที่กำหนดขึ้น
  7. การสำรวจน้ำที่ให้บริการประจำวัน ประจำสัปดาห์
  8. การสร้างห้องจริยธรรมโดยมีพระพุทธธูป ภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมหรือคติสอนใจ มุ่งส่งบที่นักเรียนใช้สามารถในการศึกษาจริยธรรม และมีหนังสืออ่าน
  9. จัดทำประวัตินักเรียนที่เคยได้รับการยกย่องในเรื่องการทำความดีให้เป็นที่เปิดเผย
  10. การบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน สัปดาห์หรือเดือน

การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าว จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมทางกายและสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

สภาพแวดล้อมทางกายเป็นสภาพที่นักเรียนรับรู้ด้วยตา มือทิชพลต่อ ลักษณะนี้ขึ้นอยู่ของนักเรียนได้ยาก ได้แก่

1. อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนที่สะอาดเป็นระเบียบ
2. ป้ายแสดงคำขวัญ คำสอน คติพจน์
3. พระพุทธรูป ภาพพุทธประวัติ หรือสัญลักษณ์ของศาสนาอื่น
4. ป้ายนิเทศแสดงผลงานของผู้มีจริยธรรมดีเด่น
5. การจัดนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนา
6. การได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีจากครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมทางจิตใจเป็นสภาพที่มีผลต่อจิตใจของนักเรียนโดยตรง กล่าวคือ นักเรียนจะมีบุคลิกลักษณะหรือเจตคติต่อจริยธรรมอย่างไร เป็นผลมาจากการแวดล้อมส่วนนี้ ซึ่งได้แก่

1. การจัดห้องจริยธรรมในโรงเรียน
2. การประภาดห้องเรียนมารยาทดีเด่น
3. การมีป้ายแสดงรายชื่อและประวัตินักเรียนที่มีความประพฤติดี
4. การจัดโครงสร้างห้องเรียนที่มีความประพฤติดี
5. มีชุมชนจริยธรรมในโรงเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ทั้งการ ส่งเสริมและบังคับให้คนทำความดีละเว้นความชั่ว (ดวงเดือน พันธุ์มนนาวิน, 2530 : 116) โรงเรียนจึงต้องมีการจัดการอบรมสั่งสอน จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ครูทำตนเป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างที่ดี มีการแนะนำหรือซักนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนไปในแนวทางและวิธีการ ที่เหมาะสม (ดวงเดือน พันธุ์มนนาวิน, 2524 : 49) โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพยายามช่วยกำกับ ดูแลและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3. การสอนและการนิเทศ

การสอนของครูเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน เพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับการสอนของครู สถา 马拉กุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน ราชชัย ชัยจิราภากุล, 2529 : 46) เชื่อว่าครูในโรงเรียนเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ นักเรียน และได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ ไว้ว่า

...จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแต่กำเนิดแต่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ทีละเล็ก ทีละน้อย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้ด้วยตนเองและด้วยการกระทำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทุกคน โดยเฉพาะครูนั้นแนบได้ว่ามีความสำคัญต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง...

สังคมโดยทั่วไปมักจะฝ่ากความหวังในเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมไว้กับโรงเรียน ที่เป็นแข้นน์อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีบุคลากรที่มีความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านจริยธรรม ซึ่งโรงเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมด้วยความเต็มใจ แต่ครูและโรงเรียนก็ไม่สามารถส่งเสริมจริยธรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ สังคมยังมองว่าโรงเรียนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่นี้ (ชวัชชัย ชัยจิราญาภุล, 2529 : 115) ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากยังให้ความสนใจต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน น้อย มักมุ่งที่จะแก้ปัญหาอื่นๆ ที่คิดว่าสำคัญและเร่งด่วนกว่า เช่น การแก้ปัญหาด้านการเรียน การสอน การคิดคำนวณ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความคิด (cognitive domain) และ พนประเด็นที่สำคัญว่า การที่ครูไม่ สนใจในการพัฒนาลักษณะนิสัยและจริยธรรมนั้น มีสาเหตุ มาจากครูไม่ทราบวิธีการสอนแต่กลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กตลอดจนครูไม่ทราบว่าจริยธรรม ที่พึงประสงค์ที่จะปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นจุดเน้นและมีความสำคัญ นอกจากนั้น การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ด้านจริยธรรมแก่นักเรียนยังไม่มีรูปแบบที่ดีที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527 : 12) ซึ่งสอนคล่องกับ ผลการวิจัย ของอภิชาต ชัยบาล (2523 : 104) ที่พบว่าครูอาจารย์ให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอน ด้านจริยธรรมสอนแต่กรในวิชาที่ตนเองสอนอยู่น้อยมาก มักมุ่งสอนเนื้หาสาระในวิชาที่กำลังสอนอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารโรงเรียนให้การอบรมด้านจริยธรรมแก่นักเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อย

การส่งเสริมจริยธรรมเป็นสาระที่เน้นหนักไปทางด้านนามธรรม การที่จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติให้เป็นลักษณะนิสัย เป็นบุคลิกภาพของตน ได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ เช่น การอุปนิสัย เจตคติ ประสบการณ์ ความศรัทธา การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากครูหรือกลุ่มเพื่อน การได้เคยปฏิบัติจริง และ การส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

ในการสอนหรือการให้การอบรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม นักเรียนจึงมักเกิด ความรู้ความเข้าใจได้ยาก และหากต้องมาประสบกับการสอนที่ไร้ประสิทธิภาพของครูช้า ด้วยกัน นักเรียนก็จะปราศจากความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และทำให้จริยธรรมเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไม่มีความสำคัญที่จะศึกษา การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนก็จะเป็นเพียงทาง芷นี ที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยของ บุญยืน สุภาพ, วนิช สุราตัน และสุเชษฐ์ ม่าเหร็ม (2524 : 35 - 38) ได้รวบรวมความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมประกอบการสอนจริยธรรม ซึ่งประกอบได้ ดังนี้

1. ควรจัดอบรม ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรม
2. ครู อาจารย์ ผู้สอน ต้องประพฤติดีเป็นแบบอย่าง
3. ควรพิจารณาบรรจุครู อาจารย์ ครูสอนวิชาจริยธรรมที่มีความถูกต้องใน การสอน และที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
4. ควรสอนวิชาจริยธรรมโดยให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
5. ควรจัดอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม
6. ควรจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา
7. ควรให้มีการยกย่อง ชมเชย ครู อาจารย์ ที่ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง
8. ควรให้มีการประกวดมารยาทด้านการเรียน โดยมีรางวัลตอบแทนให้เป็นกำลังใจ ด้วย
9. ควรมีการสอนการฝึกวิชาจริยธรรมแทรกไว้ในทุกวิชา
10. ควรให้ครู อาจารย์ ทุกคนเน้นเรื่องจริยธรรมในวิชาอื่นๆด้วย
11. ควรจัดให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
12. ควรขอให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
13. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับจริยธรรม
14. ครูผู้สอนควรปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยและหาความรู้เพิ่มเติม

อยู่เสมอ

15. ควรจัดทำเอกสาร หรือคู่มือประกอบการเรียน
16. ควรเชิญวิทยากรในท้องถิ่นหรือผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องจริยธรรมของ ศาสนา มาให้การอบรมแก่นักเรียน
17. ควรสอนหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา
18. ควรติดตามผลการสอน โดยเน้นการประเมินจากพฤติกรรมของ นักเรียน

นักเรียน

19. ควรจัดให้มีวิทยาการพิเศษมาบรรยาย
- กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2539 : 14) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา พอกสรุปได้ว่า การจัด การเรียนการสอนนั้นมีทั้งแบบบูรณาการและจัดสอนแยกเฉพาะคุณธรรมที่ต้องการเน้น จึงต้องมี การจัดประสบการณ์สัมผัสร่วมและบรรยายภาษาให้อธิบายถึงความจริยธรรมของนักเรียน สิ่งที่ครูควรกระหน่ำนักเรียนต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความชื่นชม ศรัทธา จึงควรจัดประสบการณ์และกิจกรรม ดังนี้

1. นักเรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เห็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าต้องการสร้างความสามัคคี การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ครุต้องสามัคคีกัน และจัดประสบการณ์ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

2. เสนอบัญหาให้นักเรียนได้คิด โดยใช้กรณีตัวอย่างสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา

3. แสวงหาแบบอย่างกิจกรรมต่างๆ และวัฒธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ช่วยขัดเกลาความคิดและจิตใจของนักเรียนให้ประณีตและอ่อนโยน

4. ให้นักเรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการที่สามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ ซึ่งจะช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริงและมีเหตุผล

5. ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น ตั้งชุมชนโดยอิสระเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาค่านบนพื้นฐานของความถันดและความสนใจ

สรุปัจจัย หลักมาลา (2541 : 40 - 41) กล่าวถึง การเรียนการสอนในห้องเรียนและข้อเสนอแนะสำหรับครุประชำชั้นในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนสรุปได้ ดังนี้

1. การควบคุมห้องเรียนเป็นกิจกรรมที่ครุต้องค่อยเอาใจใส่และปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง มีฉนั้นอาจจะกล้ายเป็นตัวตั่งการพัฒนาพฤติกรรมช่วยสังคมลงได้ ครุจึงควรปฏิบัติ ดังนี้

1.1 กำหนดแนวปฏิบัติหรือระเบียบให้ชัดเจน ครุต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าทำไม่ต้องมีระเบียบและให้โอกาสเด็กได้ร่วมกำหนดระเบียบ

1.2 การควบคุมทางอ้อม กระทำได้โดยการจัดระเบียบห้องเรียน เช่น ให้เด็กได้ทำงานเงียบๆ อยู่แห่งหนึ่ง และเด็กทำงานมีเสียงดังอีกแห่งหนึ่ง พยายามส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ใช้วิธีเดือนด้วยการกระทำและคำพูด เช่น มองหรือทำสัญญาณให้รู้ว่าไม่ถูกต้อง โดยไม่มีลักษณะบังคับชี้เบี้ยหรือดุ ถ้าเดือนด้วยว่าจากพูดให้สุภาพ แต่เน้นหนักพูดเฉพาะตัวเด็กที่ทำผิดเท่านั้น

1.3 สอนพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครุช่วยแนะนำเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกต้อง เช่น เด็กแข่งขันเข้าห้องและทะเลกัน ครุต้องหาทางให้ตกลงกันโดยสันติวิธี

1.4 การใช้อำนาจของครุ เด็กบางคนนั้นรู้ภาระเบียบแต่ก็ยังทำผิด ครุจึงต้องหาสาเหตุและลงโทษตามความเหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

1.5 ครุควรมีเจตคติที่ดีต่อเด็กกว่าเด็กสนใจเรียน ต้องการอยู่กับเพื่อน ทำดีกับเพื่อน ต้องการความยุติธรรม มีความกรุณาต่อเพื่อน ครุควรค้นหาว่าทำไม่ได้ก็ทำได้ไม่ได้แล้วทางช่วยเหลือตามข้อ 1.1-1.4

2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างครูกับศิษย์ ความอบอุ่น จะเป็นแรงจูงใจให้ศิษย์สนใจความเป็นอยู่ของคนอื่น อย่างไรก็ตามครูที่ยึดมั่นในพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุตติตา และอุเบกษา รวมทั้งการเมปิยะวาจาที่ไฟร่า ก็จะสามารถช่วยได้มาก

3. พัฒนาความเข้าใจในจริยธรรมของเด็ก ครูต้องสอนเด็กให้เข้าใจว่า ความยุติธรรม และความกรุณา คืออะไร ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังหลักธรรมเหล่านั้นคืออะไร ครูต้องพูดถึงจริยธรรมในชั้นเรียนบ่อยๆ เพื่อเตือนความจำ และการปฏิบัติ

4. สร้างชุมชนของความอาใจใส่ซึ่งกันและกันในห้องเรียน ให้ความสำคัญ และความต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก 3 ประการ คือ ความเป็นตัวเอง (autonomy) ความรอบรู้ (competence) และความเป็นหมู่คณะ (belonging)

ข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นสรุปได้ ดังนี้

1. ครูไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการใช้อารมณ์
2. ส่งเสริมให้เด็กคิดแบบมีเหตุผล
3. ให้เด็กแสดงเหตุผลที่กระทำผิดและให้ที่ประชุมนักเรียนหาทางออก

ที่เหมาะสม

4. ครูควรชี้แจงเหตุผลของการกระทำผิด ไม่ว่าจะหาผู้ทำผิดได้หรือไม่
5. ปล่อยให้เด็กประพฤติแบบลองผิดลองถูก ถ้าเหตุการณ์นั้นไม่เป็น

อันตราย

6. ให้โอกาสเด็กที่ประพฤติผิดทำงานไถ่ถอน
7. วางแผนไข่ให้เด็กประพฤติให้ถูกต้องเป็นรายบุคคล

นอกจากการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรได้ปฏิบัติการนิเทศ การสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางในการนิเทศการสอน (พนัส หันนาคินทร์, 2529 : 251 ; สถาพร มาลีเวชพงศ์, 2517 : 105 ; กรรมการฝึกหัดครู, 2525 : 260 ; ยุพิน พิพิธกุล, 2528 : 112 ; สำรอง บัวศรี, 2513 : 126) ได้กล่าวหลักการไว้ดังนี้

1. ครูต้องสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริยธรรมมากกว่าความสามารถที่จะอดจำเนื้อหาหรือกฎหมายต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งวัตถุประสงค์ของการสอนให้ครูได้ทราบก่อน เป้าหมายของการสอนอยู่ที่พฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ให้ค่านะครูในโรงเรียนร่วมมือกันสอนหรืออบรมนักเรียนทุกระดับชั้น การที่ทักษะจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมาจากการได้รับการฝึกกิจกรรมบ่อยๆ นักเรียนก็จะกล้ายเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสมตามความประพฤตนา ขึ้นอยู่กับการอบรมสั่งสอนของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการสอนและการปลูกฝังจริยธรรมมิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะครูผู้สอนจริยธรรม

เท่านั้น แต่ถือได้ว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครุทุกคน รวมถึงการติดตามผลด้วยว่า นักเรียนได้ปฏิบัติในสิ่งที่เรียนมากหรือไม่

3. อบรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในลักษณะสอดแทรกเข้าไปในการสอน ทุกวิชา ทุกโอกาสที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่จะทำให้จริยธรรมเข้าสู่จิตใจของนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญ

4. การประพฤติปฏิบัติของครุจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะปลูกฝัง ให้แก่นักเรียน เมื่ออบรมจริยธรรมแก่นักเรียนไปอย่างไร ก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับคำสอน ของตน เพื่อเป็นแบบอย่างให้นักเรียนมีความศรัทธาปฏิบัติตามด้วยความมั่นใจ ซึ่งนอกจากจะ ยกระดับมาตรฐานจิตใจ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว ยังเป็นการยกระดับมาตรฐาน ของครุด้วย ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้โน้มน้าวจิตใจของครุให้ร่วมกันประพฤติปฏิบัติตาม คำสอน คือ มุ่งแสวงหาความรู้ ประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อเป็นแบบอย่างและชูงานนักเรียนให้เป็น ผู้รักความเป็นผู้มีจริยธรรม

แนวทางดำเนินการนิเทศการสอนด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเพื่อสรุป ได้ดังนี้

1. เสนอแนะให้ครุอบรมความประพฤติของนักเรียนพร้อมการสอนทุกครั้ง
2. เสนอแนะให้ครุสอนโดยเน้นการปฏิบัติของนักเรียนมากกว่า

การตอบคำถาม

3. จัดประชุมครุเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรมจริยธรรม นักเรียน

4. เน้นให้ครุตักเตือน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติดี
5. เสนอแนะให้ครุนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาจำแนกให้นักเรียนเห็น คุณและโทษ ตามแนวจริยธรรม

6. เสนอแนะให้ครุอาใจใส่ สังเกต ตักเตือน อบรมในเรื่องของการแต่งกาย คำพูดและมารยาททุกครั้งที่เข้าสอน

7. เสนอแนะให้ครุนำบุคคลในห้องถินที่ประพฤติดีมามีเป็นวิทยากรสอน จริยธรรม

8. เสนอแนะให้ครุนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีมาเป็นตัวอย่าง

ประกอบการสอน จริยธรรม

9. จัดหนังสือ เอกสาร ตำราเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียน ให้คณะครุศึกษา

10. เสนอแนะให้ครุศึกษาภูมิหลังความประพฤตินักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการอบรมจริยธรรม

4. การจัดกิจกรรม

กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสนใจ ความสนใจ ตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตัวเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเสียสละเพื่อส่วนรวมฝึกการเป็นผู้นำและผู้ติดตามที่ดีในระบบประชาธิบัติ เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติที่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 30)

กิจกรรมในโรงเรียนมี 2 รูปแบบ (ชำเลียง วุฒิจันทร์, 2542 : 159 ; จิตรา ทองเกิด, 2542 : 27 - 28) คือกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริม

กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง การจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่สอน ในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนความของวิชานั้นๆ (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 27)

กิจกรรมเสริมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอ้อมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์ตามความแตกต่างของบุคคล (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 28) กิจกรรมทั้ง 2 รูปแบบ เรียกว่ากิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งได้จัดวิชาจริยศึกษาอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพโดยใช้กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้บำเพ็ญประโยชน์ (กรมวิชาการ, 2532 : 55) ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในด้านจริยธรรมนั้น โรงเรียนทุกแห่งได้จัดเป็นกิจวัตรประจำอยู่แล้ว เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การสวมหมวกไว้พะในวันสุคติพ่อแม่ การจัด กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และการจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามความเห็นหรือความต้องการของครูและนักเรียน (ชำเลียง วุฒิจันทร์, 2542 : 159)

หลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ คือให้ครุฑุกคนและนักเรียน เอาใจใส่ต่อการดำเนินกิจกรรมให้พร้อมเพียงเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร โรงเรียนต้องให้ความสนใจกำกับ ติดตามเพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากอุปสรรคและสัมฤทธิผลตามวัตถุประสงค์ สมพงษ์ จิตรดับ (2530 : 48) ได้กล่าวถึงหลักการของการสร้างกิจกรรมนักเรียนบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ

1. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม
2. กิจกรรมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณสมบัติ เจตคติของผู้เรียนได้
3. กิจกรรมต้องมีสาระความรู้และความน่าสนใจ
4. ชีวิตสอดคล้องกับ มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (อ้างถึงใน จินดา สิทธิฤทธิ์,

2523 : 18) ได้เสนอแนะหลักการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมควรมีสภาพเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อม
2. ปฏิบัติสม่ำเสมอ
3. คณครุและผู้ปกครองนักเรียนควรร่วมมือกัน
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือรักษา Hariokan เพื่อร่วมแก้ปัญหา

และอุปสรรค

5. ควรมีการยกย่อง ลงโทษ ชมเชยหรือให้รางวัลควบคู่กันไป

การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ หลายด้านไม่ว่าจะ

เป็นวัยรุ่น ภาวะความสนใจ จิตวิทยาการศึกษา จุดหมายของการศึกษา สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 47 - 48) ได้กล่าวถึง แนวทางของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. สร้างบันพื้นฐานเนื้อหาที่เรียนรู้ตรงจุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอด

ของจริยศึกษา

2. สอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ วุฒิภาวะและระดับสติปัญญาของ

นักเรียน

3. ต้องเป็นรูปธรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหวได้

4. ต้องมีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อปัญหาและ

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ

5. ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

6. ระยะเวลาเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน คือ ประมาณ 15–20 ปี

7. นำสนใจและสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินได้

8. มีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนในทางที่จะ

เป็นประโยชน์

9. มีสาระน่ารู้ ท้าทายให้นักเรียนรู้จักการคิด ใช้เหตุผลและหาคำตอบ

ด้วยตนเอง

10. ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

11. ใช้สื่อประกอบ

12. วัดและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมได้

กิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมอีกประเภทหนึ่งเป็นกิจกรรมของโรงเรียน แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนควรสอดแทรก การอบรมจริยธรรมให้กับนักเรียนทุกคนที่มีการจัดกิจกรรม เพราะจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม แห่งความเป็นผู้มี จริยธรรม ได้อย่างแท้จริง สถาพร มาลีเวชพงศ์ (2517 : 105) ได้เสนอแนะ เอาไว้ว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น พิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า พังเทคน์หรือทำบุญในโอกาสต่างๆ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติเอง ครูเป็นเพียง ที่ปรึกษา เช่นเดียวกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรรมการฝึกหัดครู (2525 : 206) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการเลือกรับนักเรียนที่มีภาระทางด้านการเรียนน้อย มีความประพฤติดี มีอุปนิสัยดีงาม เป็นประจำ ทุกปี แล้วยกย่องให้ปรากฏแก่คุณทั่วไป

สมพงษ์ จิตรดับ (2530 : 177) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้าน จิตใจ น้ำใจและศีลธรรม แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ
2. กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
3. กิจกรรมชุมนุมอาสาพัฒนา
4. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การอยู่ค่ายพักแรม

ซึ่งในส่วนของกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

1. พานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเยือนเที่ยวน้ำตกวัด พังเทคน์ การแนะนำศึกษาสถานที่สำคัญ
2. การจัดกิจกรรมศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ธรรมะ การทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การนิมนต์พระมาเทคน์ การหล่อเทียนพรรษา
3. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตอยู่เสมอ ได้แก่ การสวนครรภ์ การนั่งสมาธิ การอบรม การให้คำแนะนำในสิ่งที่ควรปฏิบัติ

นอกจากกิจกรรมดังกล่าว การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนอาจทำได้ ดังนี้

1. จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มี ความประพฤติดี
2. จัดประกวดการเล่านิทานธรรมะหรือนิทานชาดก
3. จัดการแสดงของนักเรียน โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม
4. การคัดเลือกผู้นำนักเรียนด้านจริยธรรม

5. การประเมินผลทางจริยธรรม

การประเมินผลทางจริยธรรมเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมว่า พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ความมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ไคร (ครูหรือนักเรียน) การประเมินนั้จะต้องรู้ว่าจะประเมินอะไร แค่ไหน อย่างไร การประเมินผลจะต้องประเมินตามองค์ประกอบของจริยธรรม 4 ประการ คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติ ความเชื่อทางจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 31-32) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของจริยธรรมมีความหมายดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้นๆ เป็นความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือเรียนรู้กันมาจากการกระทำนิดใดนิด ทำแล้วได้รับการยกย่องสรรเสริญ ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงความรู้ ความประพฤติว่า สิ่งใดไม่ควรทำไม่ควรประพฤติ

2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลได้ให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำการพุทธิกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้น เหตุผลดังกล่าวจะช่วยให้ทราบแจ้งใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำการของบุคคล ซึ่งการกระทำอาจขัดกับความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

3. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพุทธิกรรมต่างๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพุทธิกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นแสดงพุทธิกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางดีและทางเลวของบุคคลส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม ในการประเมินผลทางจริยธรรม ผู้ประเมินมี 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

4.1 ผู้อื่นประเมินนักเรียน เรียกว่า การวัดทางตรง ผู้ประเมิน ได้แก่ ครูผู้ปกครองหรือเพื่อนนักเรียน มาประเมินการกระทำการของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง ว่าบุคคลจะทำอะไร อย่างไร ในสถานการณ์นั้นๆ วิธีวัดคือ การสังเกต เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัด ได้แก่ แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่า ฯลฯ ส่วนใหญ่จะใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย ส่วนด้านพุทธิพิสัยจะใช้การทดสอบ

4.2 นักเรียนประเมินตนเอง เรียกว่า การวัดทางอ้อม กระทำได้โดยการให้นักเรียนบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือการปฏิบัติของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เครื่องมืออาจใช้แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่า หรือให้นักเรียนเขียนรายงานพุทธิกรรมของตนเอง

การสรุปผลการประเมินของนักเรียนแต่ละคน ควรนำผลการวัดของครูผู้ปักธง เพื่อนักเรียน และผลที่นักเรียนประเมินตนเองมาประกอบกัน จึงจะสามารถสรุปเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนได้เที่ยงตรงยิ่งขึ้น

วิธีการวัด ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การให้รายงานตนเอง กลวิธีระบายความในใจ สังคมมิตร ซึ่งวิธีการวัดดังกล่าวผู้ประเมินอาจเป็นนักเรียนประเมินตนเองหรือผู้อื่นประเมิน (ครู ผู้ปักธง เพื่อน) ถ้าจะให้การประเมินในแต่ละครั้ง มีประสิทธิภาพควรกำหนดเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับวิธีการนั้นๆ ด้วย

วิธีการวัดและเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรมจริยธรรมมีอยู่หลายชนิด ในที่นี้จะนำเสนอเพียง 3 ชนิด ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 40)

1. การสังเกต (Observation)

เป็นการดูพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลนั้นๆ แสดงออกด้วยสายตาในสถานการณ์หนึ่งๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเป็นธรรมชาติ ใน การสังเกตจะต้องกำหนดประเด็นหรือสิ่งที่ต้องการจะสังเกตเอาไว้ล่วงหน้า ขณะสังเกตจะต้องจดบันทึกไว้ ผลที่ได้จากการสังเกตจะตรงกับความเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสำรวจรายงาน แบบจัดอันดับคุณภาพ

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวัดอีกชนิดหนึ่ง ที่ใช้วัดพฤติกรรม ทั้งด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการถามตอบด้วยวาจา (ปากเปล่า) แต่เป็นในลักษณะการพูดคุยที่มีจุดมุ่งหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบกับเครื่องมือวัดชนิดอื่น โดยเฉพาะการสังเกตได้เป็นอย่างดี การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ได้เปรียบกว่า การสังเกตตรงที่ไม่ต้องรอโดยพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่แน่ใจว่าเกิดหรือไม่ เพราะเราสามารถได้ทันที การสัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์

3. แบบทดสอบ (Test)

เป็นวิธีการวัดซึ่งอาจทำได้โดยการถามตอบด้วยวาจาหรือให้เขียนตอบ ซึ่งลักษณะของคำถามอาจเป็น

3.1 ถ้าความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ

3.2 ถ้าความรู้สึกโดยใช้สถานการณ์เป็นตัวเร้า ซึ่งสถานการณ์อาจใช้

3.2.1 เรื่องราวด้วยความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

3.2.2 เรื่องราวด้วยภาษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

ขั้นตอนการประเมินพฤติกรรมจริยธรรม

**การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะมีขั้นตอนใน
การดำเนินการ ดังนี้**

1. วิเคราะห์พฤติกรรม คุณลักษณะจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะ จัดเป็น พฤติกรรมที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ จึงต้องแยกแยะให้เป็นพฤติกรรมย่อที่สามารถตรวจสอบได้ก่อน เมื่อตรวจสอบแล้วจึงสรุปเป็นคุณลักษณะจริยธรรมนั้นๆ อีกทีหนึ่ง ซึ่งขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนที่จะจัดทำแผนการสอน

2. เลือกวิธีการวัด และสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่เกิดขึ้น บางคุณลักษณะอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องเลือกวิธีการวัดและใช้เครื่องมือวัด ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด เช่น จุดประสงค์ที่เป็นด้านพุทธพิสัยควรใช้ แบบทดสอบ ด้านจิตพิสัยวิธีวัดที่ตรงที่สุดคือการสังเกต แต่ถ้าบางครั้งต้องวัดกับคนหมู่มากและ จำกัดด้านเวลา ก็อาจใช้แบบบันทึกผลการสังเกตด้วย ซึ่งการสังเกตนั้นจะเน้นกระบวนการปฏิบัติ

3. กำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน การกำหนดเกณฑ์เป็นเรื่องที่ค่อนข้าง ไม่เป็นประนัย เพราะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่มีเกณฑ์ ก็จะไม่มีสิ่งใดที่จะช่วยวินิจฉัยและช่วยในการปรับปรุงผู้เรียนให้เกิด คุณลักษณะนั้นๆ เพราะจะนั้นต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน โดยปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับ สภาพของท้องถิ่น

4. ดำเนินการวัด เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะเป็นการใช้เครื่องมือ ซึ่งจะต้องมีคำชี้แจงการใช้อย่างละเอียดและเน้นให้ดำเนินการตามคุณมืออย่างเคร่งครัด เพื่อ ผลที่ออกมาจะได้ตรงกัน

5. การสรุปผลการประเมิน การลงความเห็นหรือสรุปความเห็น เป็นขั้นตอนที่จะวิเคราะห์ตามเกณฑ์ว่าพฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียนมีอยู่มากน้อยเพียงใด อยู่ในทิศทางใดแล้วนำมาพิจารณาว่าจะปรับปรุงจุดบกพร่องอย่างไร หรือจะส่งเสริมจุดดีอย่างไร เพื่อให้คุณลักษณะที่เด่นคงอยู่ และมีการพัฒนาไปข้างหน้า

**สรุปมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ประกอบด้วย**

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ การมาโรงเรียนทันเวลา การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง อย่างสม่ำเสมอ การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน การมีสัมมาคาระ และ สุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ และการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร

2. มีความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ปฏิบัติตามระเบียบการสอนและไม่ลอกการบ้าน ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น ไม่พูดโภหกและกล้ายอมรับความจริงรักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น และไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง

3. มีความกตัญญูกตเวที ได้แก่ แสดงออกถึงความรักและเคารพ่อแม่ผู้ปกครอง แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์ แสดงออกถึงการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว และการรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ

4. มีเมตตากรุณา เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ได้แก่ รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น แสดงออกถึงการมีน้ำใจและช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าไม่เอเปรียบหรือเบียดเบี้ยนผู้อื่น

5. ประยัค รู้จักใช้ทรัพย์สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ได้แก่ รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประยัค ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประยัคและรู้คุ้มค่า เข้าร่วมกิจกรรมประยัคของโรงเรียน รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียน และที่บ้านอย่างประยัคและรู้คุ้มค่า และรู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประยัค

6. ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ชีวิৎความเป็นไทย ได้แก่ แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ขอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน เรียนรู้และสนใจศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ แสดงออกถึงความรัก และความหวังแห่งในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

1.3 นโยบายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2542 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายเมบทในการจัดการศึกษาตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 6 และมาตรา 24 ทั้งนี้ได้ระบุไว้ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับนี้ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 8 - 9) และในมาตรา 24 ข้อ 4

จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้ลั้ดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 24)

1.4 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย จึงมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทุกคน ตลอดจนอนาคตของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะแนวโน้มนายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกรักภักดีต่องเกียวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศไทย พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 5)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

อรุณศรี เทลิ่อง ไทยงาม (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) ศึกษาการส่งเสริมจริยศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยนิยมบายด้านสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมนักเรียน (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไข การส่งเสริมจริยศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีส่วนช่วยสนับสนุนการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยส่งเสริมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านนโยบาย ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า คะแนนพุทธิกรรมของแต่ละวิชาไม่เป็นผลต่อการประเมินพุทธิกรรมที่เหมาะสม เนื้อหาวิชาไม่มาก ทำให้ครูไม่สามารถสอนแทรกคุณลักษณะทาง จริยศึกษา และการเรียนการสอนมุ่งสัมฤทธิ์มากเกินไป จนละเลยเรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะอื่นเป็นปัญหาในระดับมาก

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามที่ศูนย์ของอาจารย์ในกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหา การปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ประชาชน ได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติราชการในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ปีการศึกษา 2538 ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันความมีการสอนแต่กรอบจริยธรรมควบคู่ไปด้วย อาจารย์ควรได้รับการอบรมให้เข้าใจในหลักธรรมาของศาสนาอย่างแท้จริง และควรมีการจัดช่วงเวลาให้การอบรมแก่นักศึกษาเสมอ ทุกสัปดาห์ การจัดชั้นเรียนควรมีความเหมาะสม ควรมีการสร้างบรรยากาศให้นักเรียนรู้สึกปรุง และภูมิใจในสถาบัน สภาพภายในสถาบันควรมีความร่มรื่น มีดันไม้ สวนหย่อม มีการเขียนคำขวัญ ข้อคำติเตือนใจหรือยกย่องชุมชนเชยผู้ทำคุณงามความดี ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และเวลา กิจกรรมที่จัดควรตรงกับความสนใจ เหมาะสมกับวัยของนักศึกษา โดยให้นักศึกษารับผิดชอบภายใต้การดูแลของอาจารย์

ประจักษ์ มนต์ประเสริฐ (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องพฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พึงพยาเสพติด เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน มัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการพึงพยาเสพติดและไม่พึงพยาเสพติด สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม และศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่มีพฤติกรรมการพึงพยาเสพติดและไม่พึงพยาเสพติด สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นครปฐม

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาที่พึงและไม่พึงยาเสพติด จำนวน 264 คน ซึ่งมี ผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและมีความสมบูรณ์ครบถ้วน จำนวน 260 คน คิดเป็น ร้อยละ 90.19 นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าไคสแควร์ และเมื่อพบ ความแตกต่างทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของมาร์สโลว์

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวมของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ที่มีพฤติกรรมพึงพยาเสพติดอยู่ในกลุ่ม 2 คือ พฤติกรรมทาง จริยธรรมที่ยึดหลักการให้ผู้อื่นในสังคมแคบๆ ได้รับผลประโยชน์ ส่วนนักเรียน ที่มีพฤติกรรมไม่พึงพยาเสพติดมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่ม 4 คือพฤติกรรมทาง จริยธรรมที่ยึดหลักการเพื่อความถูกต้องดีงามอันเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ในจิตใจ ทำความดี เพื่อความดี เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน มัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมไม่พึงพยาเสพติด ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม 4 จำนวน 7 ด้าน การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรม พึงพยาเสพติดและไม่พึงพยาเสพติด พบร่วมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จำนวน 5 ด้านคือ ด้านการไฟสัจจะหรือไฟสัจจะธรรม การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เมตตากรุณา ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต และหริโอดีปะ เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ทุกด้าน

สากล เกตุทอง (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาฐานรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 และพัฒนาเป็นรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลไฟและแบ่งขั้นตอนของการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนสำรวจ และขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนสำรวจ เป็นผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เรียนเชิงมานะเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนสำรวจเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ในรอบแรกและเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าในรอบที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าร้อยละในขั้นตอนสำรวจ และการหาค่ามัธยฐาน และค่าอินเตอร์ควอไทล์ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่า

สภาพและปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเด็นผู้บริหารทราบและถือปฏิบัติกันอยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติจริงยังไม่บรรลุผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของผู้บริหารโรงเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ ดือ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

การพัฒนาฐานรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเห็นว่ารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และการประเมินผลทางจริยธรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “เหมาะสมอย่างยิ่ง” ทั้งหมด

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ดังกล่าวสรุปได้ว่า การดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน คือ การบริหาร การจัดสภาพแวดล้อม การสอนและการนิเทศ การจัดกิจกรรมและการประเมินผล ทางจริยธรรม ซึ่งทุกด้านคณครูจะต้องมีส่วนร่วมและผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงจะทำให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ประสบศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

งานวิจัยต่างประเทศ

ริด (Ried, 1964) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องศีลธรรมและจริยธรรมที่โรงเรียนควรมี : กรณีศึกษาเฉพาะด้านการเรียนการสอน ความมุ่งหมายในการวิจัย คือ ต้องการสำรวจทัศนคติ ของครู เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่าครูในโรงเรียน มัชymศึกษา มีความเห็นว่าควรเน้นเรื่องศีลธรรมจรรยาในการสอนในห้องเรียน ผู้วิจัยได้ ดำเนินการครั้งนี้โดยวิธีการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนมัชym Santiago ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่ สอนในหมวดวิชาต่างๆ จำนวน 104 คน เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การสอนศีลธรรมไว้ด้วย วิชาการสอน โดยเฉพาะครูที่มีประสบการณ์น้อยไม่เห็นด้วยกับการสอนศีลธรรมในห้องเรียน

วิลเลี่ยม (Wallian, 1978) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างใน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนไม่ปกติกับนักเรียนที่เรียน ในโรงเรียนสอนศาสนาในระดับมัชymศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความไม่สามารถในการใช้เหตุผลทางจริยธรรมและการได้รับการฝึกฝนทางศาสนาของนักเรียน ชาวบ้านในโรงเรียนมัชymศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชาวบ้าน 48 คน ที่มาจากการ ครอบครัวระดับกลางในเมืองนิวยอร์ก ซึ่งกำลังเรียนในระดับชั้นเนียร์ไฮสคูลจาก 1-7 หรือ 8 โดย แบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน คือ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนไม่ปกติจากโรงเรียนที่ไม่สอนศาสนา และโรงเรียนที่สอนศาสนาชาวบ้าน การให้เหตุผล ทางจริยธรรมของ Reset Defining Issues Test (D.I.T) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าความแปรปรวน ผลปรากฏว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายชาวบ้าน ที่เรียนไม่ปกติ และนักเรียนที่เรียนได้ตามปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีนักเรียนที่เรียนไม่ปกติคะแนนสูงกว่าและนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาให้เหตุผล เชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนา

โอชากร์เว (Osakwe, 1981) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องทักษะการเรียนการสอนศีลธรรม จริยธรรมเบื้องต้น โดยใช้รูปแบบการพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg สำหรับครูโรงเรียน มัชymศึกษาในไนจีเรีย การวิจัยครั้งนี้ต้องเสนอพัฒนาการของหลักสูตรการสอนของครู โดยมี แบบอย่างการพัฒนาการของ Kohlberg ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นใน โครงสร้างทั้ง 6 ลำดับ อันเป็นผลจากปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทุกคนผ่าน ขั้นต่อๆไปไม่มีผลกระทบโดยข้ามขั้นแต่จะซ้ำหรือเริ่มขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

การแก้ปัญหาทางสังคมที่สม่ำเสมอเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะเปลี่ยนจริยธรรมจากชั้นหนึ่งไปอีกชั้นหนึ่ง ในกรณีนี้อาจช่วยได้ด้วยการซึ้งและอภิปราย ซึ่งต้องมีการนำเรื่องแต่ละเรื่องที่จะช่วยในการพัฒนา Kohlberg นำไปสู่สถานการณ์ที่ขัดแย้ง สภาพการณ์เช่นนี้ครุในฐานะผู้นำต้องรู้จักทักษะการซึ้ง

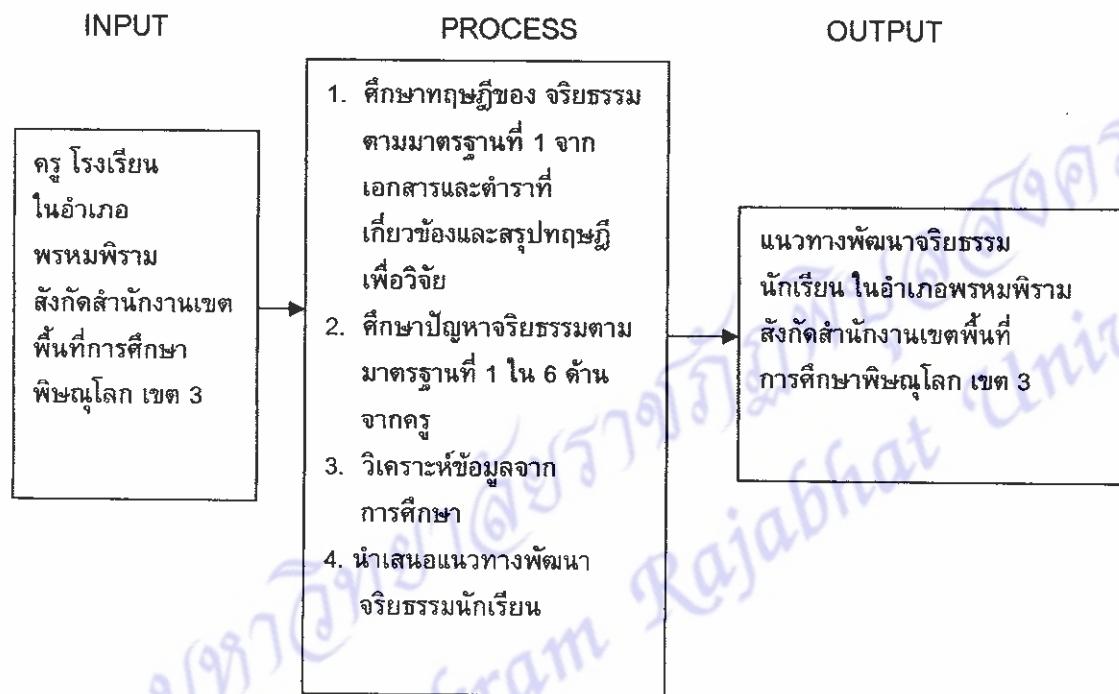
จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า การอบรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ถ้าผู้บริหารและครูนำมาปฏิบัติตอย่างจริงจัง มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดแทรกเข้าไปในวิชาที่สอน ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมในตัวของนักเรียนและนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

รวมทั้งในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมนักเรียนนั้น ต้องยึดหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. เน้นการปฏิบัติและเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. จัดสอนในทุกระดับชั้นและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชาและให้ทราบกว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน
3. การปฏิบัติตัวของครูผู้สอนต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนานักเรียน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย